

повідальний керівник, який при необхідності може надати допомогу у проведенні уроків. Це дасть можливість більшій частині шкіл ознайомитися з електронними підручниками, програмами і проектами.

Багато дітей, закінчуючи школу, не мають уявлення про характер їх подальшої професійної діяльності. Вони повинні вміти працювати в групі, бути здатними до ризику, мати почуття відповідальності, прагнути до досконалості, бути ініціативними, здатними до саморозвитку, мати здорове почуття суперництва. Мине час і ми отримаємо чудових спеціалістів, які вміють працювати по-новому, беручи від минулого найкраще, а не озираючись постійно назад. Тому вирішення в освіті важливих сучасних проблем сьогодні дає простір для розвитку творчого потенціалу особистості дитини в майбутньому.

Література

1. Верзілін М.М., Корсунська В.М., Загальна методика викладання біології. – К.: Рад. шк., 1980. – 352 с.
2. Ересько О., Матяш Н. Результати дослідження якості біологічної освіти/ О. Ересько, В. Курсон// Біологія і хімія в школі. – 2006. -№1. с. 8-11.
3. Інформація середньої освіти: програмні засоби, технології, досвід, перспективи/ Н.В. Вовковінська, Ю.О. Дорошенко, Л.М. Забродська; за ред. В.М. Мадзігона, Ю.О. Дорошенка. – К.: Педагогічна думка, 2003. – 272 с.
4. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Біологія. 7-11 класи. К.: Ірпінь: Перун, 2005.
5. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень. – Тернопіль: Мандрівець, 2010.

ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ РОСЛИН В УМОВАХ ШКІЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОЇ ДІЛЯНКИ

Дядечко М., Оніпко В.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Впровадження навчально-дослідних ділянок забезпечує реалізацію завдань, поставлених концепцій загальної середньої освіти: фундаменталізація, науковість і системність знань, їх цінність для інтелектуального встановлення школяра, індивідуалізація і диференціація навчання. Практичне втілення використання ділянок в навчально-виховному процесі створює умови для формування вмінь і навичок, вирішення практичних завдань діяльності за технологією проектів, форм світоглядної екологічної культури школярів.

У Положенні про навчально-дослідну земельну ділянку загальноосвітніх шкіл та навчально-виховних закладів (Наказ Міністерства освіти і науки України №307 від 01.11.1995 р.) зазначено, що навчально-дослідна земельна ділянка закладу освіти є базою для проведення навчальних та практичних занять, передбачених програмами з природознавства, біології, трудового навчання, засвоєння знань, формування вмінь і навичок, організації позакласної юннатівської, дослідницької, природоохоронної роботи, продуктивної праці учнів [5].

Використовуючи зазначені умови і аргументи на сьогоднішній день необхідно організовувати навчально – дослідну ділянку при кожній школі, так як викладання біології, неможливе без робіт учнів з рослинами, які в достатній кількості можуть бути представлені тільки на

такій ділянці.

Відповідно до програми курсу «Біологія» (7-11кл.) для загально-освітніх навчальних закладів спілкування учнів з природою на екскурсіях, під час уроків, виконання літніх завдань, позаурочних та позакласних видів робіт, вирощування рослин на навчально-дослідній ділянці має важливе виховне значення, створює умови для розвитку в учнів почуття прекрасного, любові до рідної землі, сприяє формуванню в них відповідального ставлення до природи й усвідомлення місця людини в біосфері [4].

Позакласна робота на шкільній навчально-дослідній ділянці дозволяє учням і юннатам поглиблювати знання про рослини і тварин, здобути на уроках біології і екскурсіях, пов'язують їх з практикою, набувають певних умінь і навичок у експериментально – дослідній роботі з рослинами і тваринами.

Роботи учнів у вигляді практичних занять на ділянці – невід'ємна складова частина системи викладання природничих дисциплін, яка сприяє поглибленню й закріпленню отриманих на уроках знань та є використанням цих знань в практичній діяльності. В умовах навчально-дослідної ділянки доцільно проводити наступні заняття:

1. Розмноження картоплі різними способами (вічками, паростками, верхівками).

2. Вплив підгортання на розвиток бульб і врожай картоплі.

3. Вплив прищипування стебел на плодоношення (огірки або інші рослини).

4. Вплив пасинкування на врожай і строки дозрівання томатів.

5. Вплив пасинкування на строки цвітіння і величину суцвіть жоржин (або інших рослин).

6. Вплив прищипування головного стебла у квітково-декоративних рослин на появу бокових пагонів і тривалість строків цвітіння.

7. Вплив добрив на ріст, розвиток і врожай культурних рослин.

8. Вплив площі живлення на ріст, розвиток і врожай культурних рослин.

Проведення дослідів дозволяє поглибити раніше отримані знання та закріпити їх на практиці. Запропоновані завдання повинні відповідати віковим особливостям учнів, бути для них цікавими, розвивати допитливість, спостережливість, виховувати високі моральні якості [2].

При визначенні змісту навчально-дослідної, суспільно-корисної роботи на шкільній ділянці слід виходити з навчально-виховних завдань школи та потреб сільськогосподарського виробництва регіону. Для того, щоб отримати необхідний результат від проведення практичних занять на ділянці, вчителю необхідно мати на увазі ряд принципово-важливих методичних положень. На ділянці ми повинні представити колекцію рослин та досліді з ними так, щоб у учнів склалося уявлення про перетворення людиною природи та про використання наукових знань в сільськогосподарській практиці, тому на ділянці доцільно проводити такі досліді:

1. Урожайність картоплі при посадці цілими і різними бульбами.

2. Зміна вмісту нітратних форм азоту у ґрунті при вирощуванні люцерни протягом 5 років.

3. Вплив густоти посівів на урожайність коренеплодів моркви.

4. Вплив способу посадки (безрозсадний та розсадний) на уро-

жайність капусти.

5. Вплив строків посіву на урожайність квасолі і сої.

Досить важливою справою є підготовка до роботи на ділянці, складання разом з учнями плану ділянки, який виражається в кресленнях, та в наміченні тих дослідів, які будуть проводитися. Складання плану – креслення ділянки, а також вміння перенести його на земельну площу та реалізувати на практиці – досить важливий момент в політехнічному підході до роботи на ділянці [3].

Провівши весь цикл робіт від посіву до збирання врожаю на ділянці, учні отримують міцні знання про рослину як цілого організму, про умови, необхідні для її життя та розвитку, про органи рослин і їх функції, про найпростіші методи управління рослинами з метою отримання високого врожаю.

На ділянці в роботі учнів є всі можливості встановити єдність теорії та практики. Це завдання вирішується шляхом уроків на ділянці та влаштування конференцій зі звітами про роботу, з доповідями про рослини, які вирощувалися на ділянці, про відкриття вчених. Не тільки отримання високого врожаю в кінці літа та восени, а й педагогічна робота з учнями повинна бути метою діяльності, яка здійснюється на ділянці.

Правильно організована ділянка містить багатий матеріал для різних робіт, необхідно тільки зуміти використати його в педагогічних цілях [1].

Література

1. Вербицький В.І. Дослідницька робота з біології і сільського господарства в школах і позашкільних навчальних закладах: історія і сьогодення / В. Вербицький, Л. Манорик, М. Пінчук // Рідна школа. – 2008. – №7-8. – С.3-7.
2. Вербицький В. Еколого-натуралістична діяльність позашкільних закладів: шляхи розвитку // В. Вербицький, Л. Манорик / Біологія і хімія в школі.- 1998. -№1.-С. 23-25.
3. Журавель С.В. Дослідницька робота в сільській школі: Посібник для вчителів/ С.В Журавель, М.О. Пінчук / . - К.: Рад. шк., 1984. - 120 с.
4. Організація дослідно-експериментальної роботи в сучасній школі // Управління школою: Науково-методичний журнал. – 2007. – №34.
5. Положення про навчально-дослідну земельну ділянку загальноосвітніх шкіл та позашкільних навчально-виховних закладів. Затверджено наказом Міністерства освіти України від 01.11.95 р. №307 // Біологія. – 2009. – №22-24. – С. 52-55.

ВПЛИВ СВІТОГЛЯДУ ЛЮДИНИ НА ДОВКІЛЛЯ

Л. В. Малаканова, Л. В. Юрченко

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Ми живемо в дуже складному суперечливому світі, в якому легко втратити орієнтири. Більшість погоджується з ізом тим, що українське суспільство переживає кризу, причому в різних напрямках своєї життєдіяльності – політичну, економічну, духовну, екологічну. Де шукати витоки її? Не важко помітити, що криза духовної сфери буття людини охопила весь світ, усе людство. Незалежно від суспільного устрою, в усіх країнах світу, нарощуються такі явища, як алкоголізм, наркоманія, злочинність, моральна деградація; зростає кількість самогубств, пов'язаних з розчаруванням життям, особливо серед підлітків і молоді; збільшується кількість і обсяг екологічних лих, спричинених бездушною людською діяльністю.

Покращення матеріального добробуту громадян України, обіцяне сучасним урядом, не вирішить проблеми й не усуне кризи, тому що причи-